

MASECHET BAVA BATRA 9a

svara סבירה

a traditionally radical yeshiva

Hint Sheet for Bava Batra 9a

Jastrow Abbreviation: B. Bath 9a

Root: תני	תנו
Look up under רבן	רבנן
Look up as phrase in Frank	תנו רבנן
See entry for אין	אין
See entry for עם	עם
Look up as is	גבאי
ו + לא	ולא
Look up without prefix ב-	בהקדש
Look up without prefix ה- & suffix ין-	הגזברין
Look up abbreviation in back of Frank	ואע"פ
ש + אין	שאין
Look up as is	ראיה
Look up in Frank	שנאמר
Direct object marker, untranslatable	את
Pl. of איש	האנשים
Root: נתן	יתנו
יד + suffix ם-	ידם
Root: נתן	לתת

Root: עשי	לעושי
Look up without prefix ה-	המלאכה
See entry for כי	כי
Look up without prefix ב-	באמונה
"them"	הם
Root: עשי	עושים
Look up abbreviation in back of Frank	א"ר
This is a name	אלעזר
ש + י	שיש
"to him"	לו
Look up as is	גזבר
Root: אמן	נאמן
See entry for תוך, II	בתוך
Look up without suffix ו-	ביתו
Root: צרר	יצור
Root: מני	וימנה
Root: צרר	ויצורו
Root: מני	וימנו
This is a name	רב הונא
Root: בדק	בודקין

Root: זון	למזונות
Root: כסי, ll	כלסות
Look up phrase in Frank	אי בעית אימא
Look up without prefix -ב	בעית
Root: אמא	אימא
ן + אי	ואי
Look up as is!!	סברא
Look up abbreviation in the back of Frank	אב"א
Look up in Frank	קא
ה + לא	הלא
Look up without suffix -ך	לחמך
ןשי" = "shin" (yes, like the letter!)	בשי"ן
Root: נהב	הב
"to him"	ליה
Look up in Frank	והתם
Look up without prefix -ל	לאלתר
This is a name	רב יהודה
Root: קרי	וכדקרינן
Root: ראי	כשיראה

Torah Verses for Bava Batra 9a

2 Kings 12:5-16

⁵And Yeho'ash said to the priests, All the money of the dedicated things which is brought into the house of the Lord, in current money, and the money of persons, by assessment of every man, and all the money that any man is prompted by his heart to bring into the house of the Lord, ⁶let the priests take it to them, every man from his acquaintance: and let them repair the breaches of the house, wherever any breach shall be found. ⁷But it happened in the twenty third year of king Yeho'ash, that the priests had not repaired the breaches of the house. ⁸Then king Yeho'ash called for Yehoyada the priest, and the other priests, and said to them, Why do you not repair the breaches of the house? now therefore receive no more money of your acquaintances, but deliver it for the breaches of the house. ⁹And the priests consented to receive no more money of the people, nor to repair the breaches of the house. ¹⁰But Yehoyada the priest took a chest, and bored a hole in the lid of it, and set it beside the altar, on the right side as one comes into the house of the Lord: and the

מלכים ב יב:ה-טז

^ה וַיֹּאמֶר יְהוֹאָשׁ אֶל־הַכֹּהֲנִים
כָּל כֶּסֶף הַקִּדְוָשִׁים אֲשֶׁר־יָבֹא
בֵּית־ה' כֶּסֶף עֹבֵר אִישׁ כֶּסֶף
נַפְשׁוֹת עָרְכוּ כָּל־כֶּסֶף אֲשֶׁר
יַעֲלֶה עַל לֵב־אִישׁ לְהָבִיא בֵּית
ה': ^ו יִקְחוּ לָהֶם הַכֹּהֲנִים אִישׁ
מֵאֵת מִכְרוֹ וְהֵם יִתְּזְקוּ
אֶת־בְּדֵק הַבַּיִת לְכֹל
אֲשֶׁר־יִמָּצֵא שָׁם בְּדֵק: ^ז וַיְהִי
בַּשָּׁנָה עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה
לְמֶלֶךְ יְהוֹאָשׁ לֹא־תְזָקוּ
הַכֹּהֲנִים אֶת־בְּדֵק הַבַּיִת:
^ח וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ יְהוֹאָשׁ
לְיְהוִיָּדָע הַכֹּהֵן וְלַכֹּהֲנִים
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִדּוּעַ אֵינְכֶם
מְתְזָקִים אֶת־בְּדֵק הַבַּיִת וְעַתָּה
אֶל־תִּקְחוּ־כֶסֶף מֵאֵת מִכְרֵיכֶם
כִּי־לְבֵדֵק הַבַּיִת תִּתְּנֶהוּ:
^ט וַיֹּאמְרוּ הַכֹּהֲנִים לְבַלְתִּי
קַח־תִּכְסֹּף מֵאֵת הָעָם וּלְבַלְתִּי
תְזָק אֶת־בְּדֵק הַבַּיִת: ^י וַיִּקַּח
יְהוִיָּדָע הַכֹּהֵן אֲרוֹן אֶחָד וַיִּקַּב
חֵר בְּדַלְתּוֹ וַיִּתֵּן אֹתוֹ אֶצְלַ
הַמִּזְבֵּחַ בַּיְמִין [מִיְמִין]

priests that kept the door put in it all the money that was brought into the house of the Lord. ¹¹ And when they saw that there was much money in the chest, the king's scribe and the high priest came up, **and they tied it in bags, and counted** the money that was found in the house of the Lord. ¹² And they gave the money, that was counted, into the hands of them that did the work, that had the oversight of the house of the Lord: and they disbursed it to the carpenters and builders, that worked upon the house of the Lord, ¹³ and to masons, and hewers of stone, and to buy timber and hewn stone to repair the breaches of the house of the Lord, and for all that was laid out for the house to repair it. ¹⁴ But there were not made for the house of the Lord bowls of silver, snuffers, basins, trumpets, or any vessels of gold, or vessels of silver, from the money that was brought into the house of the Lord: ¹⁵ for they gave that to the workmen, and they repaired with it the house of the Lord. ¹⁶ **Moreover they did not keep accounts with the men, into whose hand they delivered the money to pay out to the workmen: for they dealt in good faith.**

בבוא־אִישׁ בַּיִת ה' וּנְתַנּוּ־שָׁמָּה הַכֹּהֲנִים שְׁמֵרֵי הַסֵּף אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בַּיִת־ה': ¹¹ וַיְהִי כִּי־רָאוּתָם כִּי־רַב הַכֶּסֶף בְּאָרוֹן וַיַּעַל סֹפֵר הַמֶּלֶךְ וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיֵּצְרוּ וַיִּמְנוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בַּיִת־ה': ¹² וַנְּתַנּוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַמִּתְקַן עַל־יַד [יָדַי] עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה הַפְּקָדִים [הַמִּפְקָדִים] בַּיִת ה' וַיּוֹצִיאוּהוּ לְחַרְשֵׁי הָעֵץ וּלְבָנִים הָעֹשִׂים בַּיִת ה': ¹³ וּלְגֹדְרִים וּלְחֻצְבֵי הָאֶבֶן וּלְקִנּוֹת עֲצִים וְאֲבָנֵי מַחְצֵב לְחֻזֵק אֶת־בֶּדֶק בַּיִת־ה' וּלְכֹל אֲשֶׁר־יֵצֵא עַל־הַבַּיִת לְחֻזְקָה: ¹⁴ אֲדָּה לֹא יַעֲשֶׂה בַּיִת ה' סָפוֹת כֶּסֶף מְזֻמְרוֹת מְזֻרְקוֹת חֲצֻצְרוֹת כָּל־כְּלֵי זָהָב וְכָל־יְכֶסֶף מִן־הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בַּיִת־ה': ¹⁵ כִּי־לְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה יִתְּנֶהוּ וַחֲזָקוּ־בּוֹ אֶת־בַּיִת ה': ¹⁶ וְלֹא יִחְשְׁבוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֶת־הַכֶּסֶף עַל־יָדָם לְתַת לְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה כִּי בְּאֵמֶנָה הֵם עֹשִׂים:

Isaiah 58:1-12

¹ Cry aloud, spare not, lift up thy voice like the shofar, and show my people their transgression, and the house of Ya'akov their sins. ² Yet they seek me daily, and desire to know my ways, as a nation that did righteousness, and forsook not the ordinance of their God, they ask of me judgments of justice; they desire that God should be near. ³ Why have we fasted, say they, and You see not? why have we afflicted our soul, and You take no knowledge? Behold, in the day of your fast you pursue your business, and exact all your payments. ⁴ Behold, you fast for strife and debate, and to smite with the fist of wickedness: you fast not this day to make your voice to be heard on high. ⁵ Is such the fast that I have chosen? a day for a man to afflict his soul? is it to bow down his head like a bulrush, and to spread sackcloth and ashes under him? wilt you call this a fast, and an acceptable day to the Lord? ⁶ Is not this rather the fast that I have chosen? to loose the chains of wickedness, to undo the bands of the yoke, and to let the oppressed go free, and to break every yoke? ⁷ **Is it not to share thy bread with the hungry,** and that you bring the poor that are cast out to thy house? **when you see the naked,**

ישעיהו נח:א-יב

^א קרא בגרון אל-תחשך.
כשופר הרם קולך והגד לעמי
פושעם ולבית יעקב חטאתם:
^ב ואותי יום יום ידרשון ונדעת
דרכי יחפצון כגוי אשר צדקה
עשה ומשפט אלהיו לא עזב
ישאלוני משפטי צדק קרבת
אלהים יחפצון: ^ג למה צמנו
ולא ראית ענינו נפשנו ולא
תדע הן ביום צמכם
תמצאו חפץ וכל-עצביכם
תנגשו: ^ד הן לריב ומצה
תצומו ולהכות באגרף רשע
לא-תצומו כיום להשמיע
בפרום קולכם: ^ה הקזה יהיה
צום אבחרהו יום ענות אדם
נפשו הלכף כאגמן ראשו ושק
ואפר יציע הלזה תקרא-צום
ויום רצון ליהוה: ^ו הלוא זה
צום אבחרהו פתח חרצבות
רשע הטר אגדות מוטה ושלח
רצוצים חפשים וכל-מוטה
תנתקו: ^ז הלוא פרס לרעב
לתמד ועניים מרודים תביא
בית פי-תראה ערם וכסיתו
ומבשרך לא תתעלם: ^ח אז
יפקע כשחר אורך וארכתך

that you cover him; and that you hide not thyself from thy own flesh? ⁸Then shall thy light break forth like the morning, and thy health shall spring forth speedily: and thy righteousness shall go before thee; the glory of the Lord shall be thy rearguard. ⁹Then shalt you call, and the Lord shall answer; you shalt cry, and he shall say, Here I am. If you take away from the midst of thee the yoke, the pointing of the finger, and speaking iniquity; ¹⁰and if you draw out thy soul to the hungry, and satisfy the afflicted soul; then shall thy light rise in darkness, and thy gloom be as the noonday: ¹¹and the Lord shall guide thee continually, and satisfy thy soul in drought, and make strong thy bones: and you shalt be like a watered garden, and like a spring of water, whose waters fail not. ¹²And they that shall be of thee shall build the old waste places: you shalt raise up the foundations of many generations, and you shalt be called, The repairer of the breach, The restorer of paths to dwell in.

מִהֲרָה תִצְמַח וְהִלֵּךְ לְפָנֶיךָ
צִדְקָךָ כְּבוֹד ה' יִאֲסֹפֶה: ^ט אֲז
תִקְרָא וַיְהִי וַיֵּעָנֶה תְשׁוּעָה
וַיֹּאמֶר הַיְנֹנִי אִם-תִּסִּיר מִתּוֹכְךָ
מוֹטֵה שְׁלַח אֶצְבֵּעַ וְדַבֵּר-אֲוֹן:
וְתִפֵּק לָרֶעִב נַפְשְׁךָ וְנַפֵּשׁ
נִעְנָה תִשָּׁבֵיעַ וְזָרַח בַּחֲשָׁךְ
אוֹרְךָ וַאֲפִלְתְּךָ כִצְהָרִים:
^א וְנִחַךְ ה' תִּמְיֵד וְהִשָּׁבִיעַ
בְּצִהְצָחוֹת נַפְשְׁךָ וְעִצְמֹתֶיךָ
יִחַלֵּץ וְהִיִּיתָ כְּגֹן רְוָה וְכִמּוֹצָא
מִים אֲשֶׁר לֹא-יִכָּזְבוּ מִיָּמָיו:
^ב וּבְנֹו מִמֶּךָ חֲרֻבוֹת עוֹלָם
מוֹסְדֵי דוֹר-וָדוֹר תִּקְוִימֵם וְקִרְא
לְךָ גֹדֵר פְּרָץ מִשָּׁבֵב נְתִיבוֹת
לְשִׁבְתָּ:

SUPPLEMENTAL TEXTS

Bava Batra 9a

CONTENTS

PARALLEL RABBINIC TEXTS | *other texts in rabbinic literature where versions of or ideas from our text appear*

Talmud Bavli Berakhot 4a 1

CODES | *codification of our text in halakhic literature (for more info on this check out the Codes Cheat Sheet in the Bet Midrash Reference Guide!)*

Mishneh Torah, Sefer Zeraim, Hilkhot Matanot Aniyim 7 & 9 2-7

RISHONIM | *medieval commentators on our sugya*

Hiddushei Halachot v'Agadot Maharsha on Masechet Bava Batra 8

REFERENCE

Menachem Elon, "Sevara" (aka Svara) from *Principles of Jewish Law* 9-10

ורעים. הלכות מתנות עניים פ"ז

הרדב"ז (סכ"י)

והח"כ מושג הכוונה וכפי ליתא בירושלמי: ולעולם לא ימנע עמו וכו'. כגון כהנהל
 מאת רב חסי וכו' לשלם לו ימנע אדם עמו משלם השקל בשנה שנאמר והעמדת עניו
 חזרה לזה משלימה השקל בשנה לעבודה ויהא אלהינו עמו כל המצות נשנה
 לא נאמר אלא מנה. ושיעורו שם דרשמו של כסף ק"י. ואין הדברים אמורים אלא שאין לזכר
 לעניים אלא שיש עניים וידו משנה אינו
 נעצר בזה כהנזכר לפי: ואפי' עני המתפרנס
 מן הזדקת וכו'. פ"ק דגיטין אמר מר זוטרא
 אפי' עני המתפרנס מן הזדקת יעשה זדקה ואין
 זה רשות אלא חובה ודרשינן ליה מפרק
 דכתיב נתון נתון עמן כלומר תן מן הנתון:
 ו עני שאין מביטין לוהו וכו'. כהנהל פ"ק
 פסק כרב יהודה דלמפר בודקין לכסות
 ואין בודקין למנוטת דמיטא כותבי:

ז מפרנסין ומכסין עני עניים וכו'. כתיב
 פ"ק הנוקין ח"ה מפרנסין עני
 עניים עם עני ישראל וכלל רבנו מנוטת
 ופרנסה דהר כהנחל עינא מחיי דרבי שלום:
 ועני הפחוד על הפחודים וכו'. הכי אמרינן פ"ק
 דבהרש והפרשין דלין נוקקין לו להט
 מן הקובה למתנה מרובה אבל נוקקין לו מן
 הקובה למתנה מועטת וכו' שאין הימיר נוקקין
 לו למתנה מרובה אבל למתנה מועטת נוקקין
 אפי' יחידים שאסיר להחזיר עני הסובל ריקס.
 ומה שכתב הכוזב בדעת רבנו אינו מהחזיר:
 ח אין נוקקין לעני הטובר וכו'. פ' כהנהל
 דפסח ופרנסה ליה מנהל כהנחשלה

שמן וקטנית וזכבה כהנהל אמר רב פפא מאי
 פרכיה ליה פוריה וכו' כדוה והריוויכו לריכוס
 לעני ולפיקר כסף רבנו כהנחשלה דלא פליגי
 מר חיימי כהנחשלה הנהל ימר חיימי כהנחשלה
 שביע: ואם שנה נוקקין לו וכו'. פ"ק כהנחשלה
 וריכא למירק הכי אולל שם סעודות בשבת
 ובחולאי שנה מה יתכל וכו' נוקקין נהנה יק
 ריקס. ויל לעולם עני יש נזיר סעודה
 אלה ונתת לו שש סעודות ופרנסיה ליה
 למולאי שבת הכי חתם סעודות לו לשבת ולחלה
 נמוחה שם והנה סמוליה נזיר:

ז עני שאינו רוצה יקבל זדקה וכו'. הכי
 איתא בכתובות. והנה כיון שאינו
 רוצה ליקח כהנחשלה זדקה לך יקח כהנחשלה מהנה
 והא כהני וסוגה מהנה יתיר. וי"ל שאינו
 רוצה ליקח כהנחשלה זדקה שאל לדחוק את שאר
 העניים אבל יקח כהנחשלה מהנה כי אומר
 למתן חתמו ידי ואחן לו גם אני:

י מי שאינו רוצה ליקח זדקה וכו'. כגון
 כהנהל פ"ק אמר רבא בר הובא מתכנין
 על הזדקה ואפילו כעבר שנה אינו והחביב
 ופקדתי על כל לוחיו וה"ל יקח בר שמואל
 בר מרשא שפתייה דרב ואפילו על גבאי זדקה
 לא קשיא הא דלמדי הא דלא אמיר כי הא
 דרבא פתסייה לרב נתן בר אחי ושקל מימיה
 ארבע מאה זוזי לזדקה. והקשו כהנחשלה דהא
 ק"ל כל מ"ל שנתן כפרן בגדה אין ב"ד של
 מנה מחזקין עליה והרבנן דבריהם נלמדו
 בחיזון קושיו זו. והנכון לבי נתון רביט
 משום דמילת הזדקה יש בה לאו ועשה דכתיב

פסוח הפסח וכו' לא תלמן את לבבך ולא תקטון את ידך. וי"ל דשמי ט"ס של זדקה שיש בה חקקה לעניים והכי הוא כהנחשלה וכו' וכו' ויורדין
 לנכסיו כאשר עשית לתי שמתכנן לפרוע החוב אשר עליו חדש שהרי כגל הנחשלה טולס נלסר הנסיון ובמנות המעשר הותר שנאמר הכיבו וכו' וכחשי נא
 בזאת וכו'. ואפי' אומר שגם בזדקה הותר הכיבו:

יא אדם שזע ששאל טען זדקה וכו'. היינו דמחליק הא דלמתי הא דלא אמיר דכיון דלא אמיר והנבאי לוחן לוחו עליו כתיב ופקדתי על כל לוחיו:
 יב אין פוסקין זדקה על ידו וכו'. הכס כגון כהנחשלה פ"ק רבא רמי זדקה ליתמי דבר מריון ח"ל חביי והא חגי רב שמואל בר יהודה חין פוסקין זדקה על היחומים
 אפילו לפדיון עניים ח"ל אלא לחכמייהו קא עבידנא: גבאי זדקה לוקחין וכו'. ה' הנוול ומחילי גבאי זדקה לוקחין מהן דבר מועט אבל לא דבר מרובה כבינא
 אקלע לבי מחוזה חמו שבי דמחורו רמו קמיה כבלי וכו' קביל מתיירו ח"ל רבא פוספסא לרבינא והתמיא גבאי זדקה מקבלין מהן דבר מועט אבל לא דבר מרובה אמר
 ליה הכי לנני מחוזה דבר מועט נינור פ"כ. ואם אינו מכיר את הנעלים לא יקח מהם אלא דבר מועט דפסק גזל אסור וכו' דמקבליים מהם דבר מועט היינו מן הכסם
 אבל לא העלל מקפיד חין לוקחין מהם אפי' דבר מועט:

יג עני שהיה קרובו וכו'. הכי איתא בספרי והכי מרדכי לחחק זה קרובו לפיכך אלו עמי ביחא ולהביוק בלרף אלו עמי פירו וכל הקודם כפסוק קודם לאחר. כהנ רבינו
 כפדיה חייב אדם לפקדים כרנכחו שגמר ומי אחיק חייך קודמין לחיי אחיק:

יד מי שכל כסותו וכו'. הכי איתא במגילה פ' בני העיר. ואיכא למידק ומה פסם חלקן בין יחיד למרובים וכמה הם רבים לפנין זה. וי"ל דרביס היט רוב אנשי אומה
 העיר

ג' ערה שנתפחה (דף ל') ובירושלמי ריש פלה ומייקי לה מדכסיי וכל אשר חתן לי
 ע"ה אשפרם לך וכו' ע"ה עשר אשפרו שני עיבורים ה"ל רוחם. וכפ' מילתא האשה (דף
 ע"ה) פסקה מהא דלא יצאו יוסר מחומם להא דר' אבהו כי קא יצאה נביסה בנביה לפגלא
 תמוניה ומשי הני מילי מחיים שאל ירד מנכסיו אבל לאחר מיתה ליה לן בה ורבינו
 נה פירי כהנ אלא כהניס. ומ"ס ואחר
 הפשרה כנכסיו ביורו פסוח מכלן פין רפה:
 ולעולם לא ימנע אדם עמו משלימה השקל
 כהנ. כפ"ק דבהרש (דף פ'):
 ואפילו עני המתפרנס מן הזדקה וכו'. פ"ק
 דגיטין (דף ז'):
 ו עני שאין מכירים אותו וכו'. פ"ק דבהרש
 (דף ז'):
 ז ספרנסים ומכסים עני עניים וכו'. כפ"ס
 הקהין (דף ס"ב):

ועני המחזיר על הפחודים וכו'. פ"ק דבהרש:
 ואסור להחזיר את עניו וכו':
 ח אין נוקקין לעני וכו'. פסקה כסוף פסקה
 (דף י'). ומה שכתב וכל לן וכו'. שם
 לן עהינו לו פרכיה ליה ובפרק קמח דבהרש
 (דף ט') ובפרק כל כהני (שנה דף ק"ה)
 מתי פרכיה ליה סוריה וכו' כדוה. ומ"ס
 ושמן וקטנית כהנחשלה דוקף כלה. ומ"ס וכל
 שנה נוקקין לו מוזן שש סעודות משנה כסוף
 פסקה. ומ"ס כהנחשלה לו בשנה דג וירק שם
 כהנחשלה. ומ"ס וכל היו מכירים אותו וכו':
 כיו משנה כפ"ק מילתא האשה (דף ס"ג):
 ב עני שאינו רוצה ליקח זדקה וכו'. כפ"ק
 מילתא האשה חמו כהנ לן לו ואינו
 רוצה להחזיר מהזדקה עניס לו לשום הלוואה
 וחזירי: ונתת לו לשום מהנה דברי ר"מ
 וכתמי חומרים נוקקין לו לשום מהנה חומרים
 ונתת לו לשום הלוואה לשום מהנה הא לא
 שקין אחר רבא לפיכך לו לשום מהנה וכפ"ק
 רבנו כהנחשלה: ועשירי המרטיב את עמו
 וכו'. שם וכפ"ק כהנחשלה:
 י מי שאינו רוצה ליקח זדקה וכו'. כפ"ק
 ערה שנתפחה (כחנות דף מ"ט):
 וכפ"ק כהנחשלה (פ"ק) הזדקה וכו'. כפ"ק דבהרש
 (דף ח'):

יא אדם שזע וכו'. שם:

יב אין פוסקין זדקה על ידו וכו' עד
 מוסר. שם:

גבאי זדקה וכו' עד ועימותן. כסוף כגון קמח
 (דף ק"ה):

יג עני שהיה קרובו וכו'. כפ"ק חיוכו נכר
 (דף פ"ב):

יד מי שכל כסותו וכו' עד כמו שיראה
 לו. כפ"ק בני העיר (דף כ"ג):
 האומר

שהיה הכל לפי עושר הבעלים ועניותן: יג עני שהוא קרובו קודם לכל אדם. עניי ביתו קודמין
 לעניי עירו. עניי עירו קודמין לעניי עיר אחרת שנאמר לאחיק לענייך ולאבינוך בארצך:
 יד מי שהלך בסחורה ופסקו עליו אנשי העיר שהלך שם צדקה זה נתון לעניי אותה
 העיר

פסוח הפסח וכו' לא תלמן את לבבך ולא תקטון את ידך. וי"ל דשמי ט"ס של זדקה שיש בה חקקה לעניים והכי הוא כהנחשלה וכו' וכו' ויורדין
 לנכסיו כאשר עשית לתי שמתכנן לפרוע החוב אשר עליו חדש שהרי כגל הנחשלה טולס נלסר הנסיון ובמנות המעשר הותר שנאמר הכיבו וכו' וכחשי נא
 בזאת וכו'. ואפי' אומר שגם בזדקה הותר הכיבו:

יא אדם שזע ששאל טען זדקה וכו'. היינו דמחליק הא דלמתי הא דלא אמיר דכיון דלא אמיר והנבאי לוחן לוחו עליו כתיב ופקדתי על כל לוחיו:
 יב אין פוסקין זדקה על ידו וכו'. הכס כגון כהנחשלה פ"ק רבא רמי זדקה ליתמי דבר מריון ח"ל חביי והא חגי רב שמואל בר יהודה חין פוסקין זדקה על היחומים
 אפילו לפדיון עניים ח"ל אלא לחכמייהו קא עבידנא: גבאי זדקה לוקחין וכו'. ה' הנוול ומחילי גבאי זדקה לוקחין מהן דבר מועט אבל לא דבר מרובה כבינא
 אקלע לבי מחוזה חמו שבי דמחורו רמו קמיה כבלי וכו' קביל מתיירו ח"ל רבא פוספסא לרבינא והתמיא גבאי זדקה מקבלין מהן דבר מועט אבל לא דבר מרובה אמר
 ליה הכי לנני מחוזה דבר מועט נינור פ"כ. ואם אינו מכיר את הנעלים לא יקח מהם אלא דבר מועט דפסק גזל אסור וכו' דמקבליים מהם דבר מועט היינו מן הכסם
 אבל לא העלל מקפיד חין לוקחין מהם אפי' דבר מועט:

יג עני שהיה קרובו וכו'. הכי איתא בספרי והכי מרדכי לחחק זה קרובו לפיכך אלו עמי ביחא ולהביוק בלרף אלו עמי פירו וכל הקודם כפסוק קודם לאחר. כהנ רבינו
 כפדיה חייב אדם לפקדים כרנכחו שגמר ומי אחיק חייך קודמין לחיי אחיק:

יד מי שכל כסותו וכו'. הכי איתא במגילה פ' בני העיר. ואיכא למידק ומה פסם חלקן בין יחיד למרובים וכמה הם רבים לפנין זה. וי"ל דרביס היט רוב אנשי אומה
 העיר

משנה למלך
 ענינוסו חו לאו היתק לעשה וכו' כהנ דמיטא שמתן שבה כהנ. אבל מ"ס ק"ל דהמ"ס
 בתשובה כהנכס ככופ דכרי ואם יתנו כ"ד לכוף יזולס לכוף משמע דפ"ל פירוד חתול של התוכחות
 ונחלא והתוכחות כי מקבו וקא מתניי ללו לחיובת סוה אלא ארשות וזק:
 יב אין פוסקין זדקה על היחומים וכו'. מהירקין שו"ט ו' כהנ דרשין שנייים
 לא מיקרי זדקה פסם אלא זדקה דרשין שנייים ושיין כשורב כ' וי"ט:
 הזדקה

פיר מהלכו לעיר אחרת לפי שפתיים מוטלין עליהם לסיכך וטחין אותה לנגזלי אוחה העיר כזי שלא יחסרו אותה שפסקין וליגס טחמין וכסאליכס לעירם וטחין אותה לעירם כזי יעיר וסכני שפמט מדתני בני העיר שחלכו לעיר אחרת ולחריקו נמי רב הונא גזר המניחה שכל לגביה רב הונא רב הונא בני חיליני וכל בני מלחמי רמו פלייה לזקק וכו' שמעט מסכס דכל בני העיר הלכו וקי"ל רובו ככולו דלא

העיר. ואם היו רבים ופסקו עליהן צדקה נותנין וכשבאין מביאין אותה עמהן ומפרנסין בה עניי עירם. ואם יש שם חבר עיר יתנוה לחבר עיר והוא מחלקה כמו שיראה לו: מן האומר תנו מאתים דינר לבית הכנסת או תנו ספר תורה לבית הכנסת יתנו לבית הכנסת שהיא רגיל בו. ואם היה רגיל בשנים יתנו לשניהן. האומר תנו מאתים דינרין לעניים יתנו לעניי אותה העיר:

פרק שמיני

ב המתנים נצדקה חייב כשאר כהרים וכו'. ס"ק דנדרים (דף ז') כפיא דלפסיכא כח"ל כדעת רבינו: ג הנודר נצדק ולא ידע כמה נדר וכו'. נלמד ממתי' פרק כפרת דמנחם (דף ק"ט): ד אחד האומר סלע ז' דקק וכו' עד חסור לשטמו. ס"ק דערצין (דף ו'): ואם רצו הנכחים לנדף וכו'. ס"ק דמכיל (דף ה'): ה היה לעניים הכלל וכו'. ס"ק דערצין וכונילו הרי"ף ס' ד' וכו': ו מי שהתנדב ממנה וכו' עד ומכרובו לפנחם. שם ובירושלמי ס"ק דסקלים: ח עכו"ם שהתנדב לנדק כתיב וכו'. ס"ק דערצין (דף ו'): הני הדא עכו"ם שהתנדב

א הצדקה הרי היא בכלל הנדרים. לפיכך האומר הרי עלי סלע לצדקה. או הרי סלע זו צדקה חייב ליתנה לעניים מיד ואם אחר עבר בכל

תאחר שהרי בידו ליתן מיד ועניים מצויין הן. אין שם עניים מפריש ומניח עד שימצא עניים. ואם התנה שלא יתן עד שימצא עני אינו צריך להפריש. וכן אם התנה בשעה שנדר בצדקה או התנדב אותו שהיה הגבאין רשאין לשנותה ולצורפה בזהב הרי אלו מתרין: ב המתנים בצדקה חייב כשאר הנדרים. כיצד אמר הרי סלע זו כזו הרי זו צדקה. המפריש סלע ואמר הרי זו צדקה ולקח סלע שנייה ואמר וזו הרי שנייה צדקה. ואע"פ שלא פירש: ג הנודר צדקה ולא ידע כמה נדר יתן עד שיאמר לא לכך נתכוונתי: ד אחד האומר סלע זו צדקה או האומר הרי עלי סלע לצדקה והפרישו. אם רצה לשנותו באחר מותר. ואם משהגיע ליד הגבאי אמור לשנותו. ואם רצו הגבאים לצרף המעות ולעשותן דינרין אינן רשאין אלא אם אין שם עניים לחלק מצרפין לאחרים. אבל לא לעצמן: ה היה לעניים הנאה בעיכוב המעות ביד הגבאי כדי לעשות לאחרים ליתן. הרי אותו הגבאי מותר ללוות אותם המעות של עניים ופורע שהצדקה אינה בהקדש שאסור ליהנות בו: ו מי שהתנדב מצורה או נר לבית הכנסת אמור לשנותה. ואם לדבר מצוה מותר לשנותה. אע"פ שלא נשתקע שם בעליה מעליה אלא אומרים זו המצורה או נר של פלוני. ואם נשתקע שם הבעלים מותר לשנותה אפילו לדבר הרשות: ז כמה דברים אמורים בשהיה המתנדב ישראל. אבל אם היה עכו"ם אמור לשנותה אפילו לדבר מצוה עד שישתקע שם בעליה מעליה. שמה יאמר העכו"ם הקדשתי דבר לבית הכנסת של יהודים ומכרורו לעצמן: ח עכו"ם שהתנדב לבדק הבית אין מקבלין ממנו לכתחלה. ואם לקחו ממנו אין מחזירין לו. היה הדבר מסיים בגון קורה או אבן מחזירין

פ"ח א הצדקה הרי היא בכלל הנדרים וכו'. ס"ק דר"ה אחר רבא וזקק מיחייב פליה ללאהר דכא קיימי עניים ולחריקו נמי החס בט"ק ז' דקק: ואם הפנס שלא יתן עד שימלא עמי וכו'. הדבר נדרו כשכל לפי חלו. וכתיב מסור ירשא מדכרזו שאין הנאי מועיל אלא כשהין סם עניים. ולא הכירא ועוד מה נד"ך הנאי כשאין סם עניים והלא אין פלוני חוב סלע משום דכלל שפס עניים מתייב וכו"כ שפיתא שאינו חייב עד שיוצא לו עניים ע"כ. ואין דנברי רבינו קשיא דכחז ולא אין סם עניים חסרים כדי שיכא טוח לו כשיבטו עניים לחם להם מיד דהא אוקימנא הרי קרלי חד לאמר ולא הפריש והד להפריש ולא הקריב והאי הפרשה אפשר בחרי גוויי או שפירש ויימי כשחזו או שיקן ביד אחרים שיכיה מוכן כשיבטו עניים ולא התנה שלא יתן או לא יפריש הכל לפי הגזא וההשתא יחם דפתח דכפרשה וסיים בתיבה ויימי דמסיים איס דריך לכפריש ואין דריך לדחיה דלא יתן לא יפריש הוא גולא למיתרם שלא יועיל הנאי אפי' דליכא עניים שם ההנה ע"כ שחלחי לעניים פתס פתס ככל שכתב הכל לפי

ב המתנים נצדקה חייב וכו'. ס"ק דנדרים כפי רב פפא יש יד לנדק או אין יד לנדק כפי דמי חילימא דלמר הדין זוזא לנדק וסדין נמי כהוא דקק פתח ס"ה אלא כגון דלמר הדין ולא אמר נמי ולא חיפשיכא ופסקו כהפסקים לתומאס וכן דעת רבינו ונראה משום דכוי ספקא דלחרימא. ואיכא למידק כרי שיהי סלע של דקק לפניו ואמר על סלע אחרת וזו מתי כיון שהוא לא הזכיר לשון דקק וגם לא אמר וזו כזו פ"ן ז' הכתסה או דילמא לטולס כוי יד לנדק וכו' פסיכס. ומסתברא לי דלא כוי הכתסה דומיא דהיה חזר עובד לפניו ואמר הריני כזה הרי זה נזיר ופעתא דלמר כזה אכל אס אמר הריני לא אמר כלום הכא נמי לא אמר כלום ועד כהן לא קא מנשיב לרב פפא אלא משום דלמר הדין זוזא לנדק וסדין ולא אמר והדין נמי ואפי' כה לא חיפשיכא ולפן יקום וימא דלחי' כיכא דלא אמר דקק אלא שיהי סלע של דקק שונן לפניו ואמר וזה דליכוי יד הבו דלא לסיף טלה. וכן יש לדקדק בלשון רבינו שכתב החלוקה הפשוטה אמר הרי סלע זו כזו ולא הזכיר בה אס אמר על הראשון כרי ז' לנדק וכו"כ שפיתא דכייס דקק פתח כדלחריקו בגמרא אלא דרזי איירי כגון שיהי סלע של דקק ואמר הרי זו כזו וכן הפתיקו הכור וכשפא אית בה חדושה דלפ"ל דלא הזכיר דקק כוי יד כדלחריקו נבי נדרים ומיר אכל בחלוקה השניה כתב הפריש סלע ואמר הרי זו דקק כוי דהיינו צעיון ולא לא הזכיר דקק לא אכעיא לן דלפשיכא לן דלא אי יד כניל:

ג הנודר דקק ולא ידע וכו'. הכי איחא החס וילי לה מדתק כי האי נוונא גבי הודר להקדש וכן כתב רבינו פ"ב מהלכות פרכין: ד אחד האומר סלע זו צדקה או האומר הרי עלי סלע לצדקה והפרישו. אם רצה לשנותו באחר מותר. ואם משהגיע ליד הגבאי אמור לשנותו. ואם רצו הגבאים לצרף המעות ולעשותן דינרין אינן רשאין אלא אם אין שם עניים לחלק מצרפין לאחרים. אבל לא לעצמן: ה היה לעניים הנאה בעיכוב המעות ביד הגבאי כדי לעשות לאחרים ליתן. הרי אותו הגבאי מותר ללוות אותם המעות של עניים ופורע שהצדקה אינה בהקדש שאסור ליהנות בו: ו מי שהתנדב מצורה או נר לבית הכנסת אמור לשנותה. ואם לדבר מצוה מותר לשנותה. אע"פ שלא נשתקע שם בעליה מעליה אלא אומרים זו המצורה או נר של פלוני. ואם נשתקע שם הבעלים מותר לשנותה אפילו לדבר הרשות: ז כמה דברים אמורים בשהיה המתנדב ישראל. אבל אם היה עכו"ם אמור לשנותה אפילו לדבר מצוה עד שישתקע שם בעליה מעליה. שמה יאמר העכו"ם הקדשתי דבר לבית הכנסת של יהודים ומכרורו לעצמן: ח עכו"ם שהתנדב לבדק הבית אין מקבלין ממנו לכתחלה. ואם לקחו ממנו אין מחזירין לו. היה הדבר מסיים בגון קורה או אבן מחזירין

ה היה לעניים הכלל וכו'. ס"ק דנדרים וכונילו הרי"ף ס' ד' וכו': ו מי שהתנדב ממנה וכו' עד ומכרובו לפנחם. שם ובירושלמי ס"ק דסקלים: ח עכו"ם שהתנדב לנדק כתיב וכו'. ס"ק דערצין (דף ו'): הני הדא עכו"ם שהתנדב

ה היה לעניים הכלל וכו'. ס"ק דנדרים וכונילו הרי"ף ס' ד' וכו': ו מי שהתנדב ממנה וכו' עד ומכרובו לפנחם. שם ובירושלמי ס"ק דסקלים: ח עכו"ם שהתנדב לנדק כתיב וכו'. ס"ק דערצין (דף ו'): הני הדא עכו"ם שהתנדב

ה היה לעניים הכלל וכו'. ס"ק דנדרים וכונילו הרי"ף ס' ד' וכו': ו מי שהתנדב ממנה וכו' עד ומכרובו לפנחם. שם ובירושלמי ס"ק דסקלים: ח עכו"ם שהתנדב לנדק כתיב וכו'. ס"ק דערצין (דף ו'): הני הדא עכו"ם שהתנדב

משנה למלך

פ"ח א הצדקה הרי היא בכלל הנדרים וכו'. ס"ק דנדרים וכונילו הרי"ף ס' ד' וכו': ו מי שהתנדב ממנה וכו' עד ומכרובו לפנחם. שם ובירושלמי ס"ק דסקלים: ח עכו"ם שהתנדב לנדק כתיב וכו'. ס"ק דערצין (דף ו'): הני הדא עכו"ם שהתנדב

ין היון למעט עניים הרבה וכו' עד ח"ח קודם. משנה בסוף סודיות (דף י"ג). ומ"ט
 וכל הגדול בהכמה וכו'. ומ"ט ולס היה אחד מהם רבו לו חניו סי'
 פ"ח א כל עיר שיש בה ישראל וכו'. כן משמע שפרק קמח דמחרת (דף ה)
 ובסוף ספ"ה :

ד בתעניות מהלקים וכו'. כפרק אחד דין
 ממונים (דף ל"ט) וירושלמי
 סוף ספ"ה :

ה הקופה אינה נענית אלא בשנים וכו'.
 משנה בסוף ספ"ה. ומ"ט מותר
 להאמין לאחד המעוט של קופה. כפ"ק
 דמחרת (דף ח'). ומ"ט ואינה נחלקה
 אלא בשלשה וכו' משנה בסוף ספ"ה. ומ"ט
 והתמחו ענבה בשלשה וכו'. פרק קמח דמחרת:
 ו התמחו ענבה בכל יום וכו' עד כל זכרי
 קטורה. כפ"ק דמחרת :

כתב מהרי"ק ושאר חכמים על רבינו משה
 שכתב לו יום לקופה ג' חדשים לפתחו
 והאמת דמחרת דיון ברייתא הויה חיובא. דעו
 כי הילוק טעמיהו י"ט כפ"ק דמחרת מלאכה
 בשני ספרים כדברי רבינו משה ויש הוכחה
 לנירסח רבינו דנחוספהה דפאה כחוב שלשים יום
 לקופה ולגירסא זו הכעס מפני שהקופה יותר
 מוכרחה מן הפתחו והין לך מקום ג' יום ט
 קופה ויש מקומות שלא נכתו בהמהו :
 סי

לה לפי כבודה ; ין היו לפנינו עניים הרבה או שבויים
 הרבה ואין בכיס כדי לפרנסם או כדי לכסות או כדי לפדות
 את כולן. מקדימין את הבתן ללוי. ולוי לישראל. וישראל
 לחלל. וחלל לשתוקי. ושתוקי לאסופי. ואסופי לממור.
 וממור לנתין. ונתין לגר. שהנתין גדל עמנו בקדושה.
 וגר קודם לעבד טשוחרר. לפי שהיה בכלל ארור :
 יך במה דברים אמורים בשחיו שניהן שוין בחכמה.
 אבל אם היה כהן גדול עם הארץ וממור תלמיד חכם.
 תלמיד חכם קודם. וכל הגדול בחכמה קודם את חבירו.
 ואם היה אחד מהן רבו או אביו אע"פ שיש שם גדול
 מהן בחכמה. רבו או אביו שהוא תלמיד חכם קודם לזה
 שהוא גדול מהם בחכמה :

פרק תשיעי

א כל עיר שיש בה ישראל חייבין להעמיד מהם נבאי

צדקה אנשים ידועים ונאמנים שיהיו מחזירין על העם מערב שבת לערב שבת
 ולוקחין מכל אחד ואחד מה שהוא ראוי ליתן ודבר הקצוב עליו. והן מחלקין המעות
 מערב שבת לערב שבת ונותנין לכל עני ועני מזונות המספיקין לשבעה ימים. וזו היא
 הנקרא קופה : ב וכן מעמידין נבאין שלוקחין בכל יום ויום מכל הצד והצר פת ופיני
 מאגל או פירות או מעות ממי שמתנדב לפי שעה. ומחלקין את הנבוי לערב בין העניים
 ונותנין לכל עני ממנו פרנסת יומו. וזו הנקרא תמחוי : ג מעולם לא ראינו ולא שמענו
 בקהל מישראל שאין להן קופה של צדקה. אבל תמחוי יש מקומות שנהגו בו ויש
 מקומות שלא נהגו בו. והמנהג הפשוט היום שיהיו נבאי הקופה מחזירין בכל יום ומחלקין
 מערב שבת לערב שבת : ד בתעניות מחלקים מזונות לעניים. וכל תענית שאכלו היעם
 ולנו ולא חלקו צדקה לעניים הרי אלו כשופכי דמים ועליהם נאמר בקבלה צדק ילין בה
 ועתה מרצחים. במה דברים אמורים בשלא נתנו להן הפת והפירות שאוכלים בהם הפת
 כגון תמרים וענבים. אבל אם אחרו המעות או החטים אינן כשופכי דמים : ה הקופה
 אינה נבנית אלא בשנים שאין עושים שררה על הצבור בממון פחות משנים. ומותר
 להאמין לאחד המעות של קופה. ואינה נחלקת אלא בשלשה מפני שהיא כדני ממונות.
 שנותנים לכל אחד די מחסורו לשבת. והתמחוי נגבה בשלשה שאינו דבר קצוב. ומתחלק
 בשלשה : ו התמחוי נגבה בכל יום. והקופה מערב שבת לערב שבת. והתמחוי לעני
 עולם. והקופה לעניי אותה העיר בלבד : ז רשאין בני העיר לעשות קופה תמחוי ותמחוי
 קופה. ולשנותן לכל מה שירצו מצרכי צבור. ואע"פ שלא התנו כן בשעה שנבנו. ואם היה
 במדינה

אין היון למעט עניים הרבה וכו'. פרק קמח דמחרת פ"ח ט
 ונבנייהו :
 יך בר"א נזמן שחיו עניים שוין וכו'. ג"ח שם במשנה וספמח דכתיב יקרה היה
 משערים יקרה מכ"ז הכנסה לפני
 אלו. לו ומכר דכדרי רבינו כהן אביו רבו
 פי זה מהם קודם וכו' אלו מילואה קק אביו
 ורבו נביה השני שרד אלו רבו ואח"כ שרד
 אלו אביו ואם היה אביו תמיד חכם שרד
 אלו אביו ואח"כ שרד אלו רבו והכי מצינו
 כפרק קמח דמחרת דהרי"ח היה כהן ואביו רבו
 כפי כוח קודם לרבו רבו קודם לאביו ואמו
 קודם לכל ואל דק דברייתא בשלשן אביו
 ס"ח כי הכי לול ספקי למחיי דלול מילואה.
 ולמפר שזכר ז"ל ספק על מה שכתב בהלכות
 ס"ח אביו ורבו ששניים נבנים שרד אלו רבו
 ואח"כ שרד אלו אביו ואם היה אביו ס"ח
 שרד אלו אביו חמלה וק אלו כפי אביו ס"ח
 פ"ח ששנים שקול כנגד רבו משיב אבדוהו
 ואח"כ משיב אבדוהו רבו מ"ב. והקפא עליו
 מהם שכתב ס"ח מהלכות גולה והכנה ע"ע
 בלמוד רבו ואבדוהו אביו אלו היה אביו שקול
 כנגד רבו על אביו קודמם ואם לאו על רבו
 קודמם ומתוך קפ"ח ז אמרו שם שכתב
 בהלכות ס"ח כוח פטוח מותר ולין לחלק בין
 רבו מוכפס דהם ילידי ברבו ששנים מוכפס
 ולמפיק אפ"ס שלין אביו שקול כנגד רבו על
 אביו קודם שכרי כהן רבינו שם גד"ל ברבו
 מוכפס שלמד רוב חכמה ממנו וכו' :
 ואני בענייני מותר שלין כדברי רבינו משה
 דנכנסת ס"ח ילידי מלבו ס"ח ולמד
 ממנו קחו כדכח העולם החלוד מלמד אלו
 בו שרד רבו היינו רבו מוכפס סילק אפ"ס
 ששנים שקול כנגד רבו דליה היה מרבי הדול
 פ"ח אלו נכפס ושרד שזכר אביו כוח קודם
 ונכנסת רבו ונכנסת ילידי נכפס ששנים רבו
 כלל ומשום כהן נכפס שיהיה שקול כנגד רבו.
 ולפינו מדין לין חוק אלו אלו אביו ס"ח
 אפ"ס ששנים שקול כנגד רבו אביו קודם כששנים
 דמחיי כ"ל אלו מילואה וכי משמע נמי מהם
 שכתב בהלכות ס"ח ולביו ששנים ס"ח כוח קודם
 לכל מן מרבו כפי מהכנסת כיון שלביו הביאו
 לעולם היה הפ"ג דלול משמע כפי משלון
 רבינו שכתב רבו אלו אביו שזכר ס"ח קודם
 לול עמול גדול בהכמה מהם מ"ב משמע ששם
 לול היה אביו ס"ח אלו קודם למי שזכר גדול
 בהכמה ולפיך אפשר שייה אלו אביו בשנים
 וליך לנזוח ס"ח ששנים מכירו ונשלמו רבו
 שכנילו למי העולם כהן רבוי לסקדים לו
 כהן הכס אחר המה. ולמפיק לני אומר שלא
 כהן רבינו אלו אביו שזכר ס"ח הלל לסקדים
 לרבו כמו שכתב בהלכות ס"ח אפ"ס שלין כלפון
 ממוקן. וכו' למידי :

פ"ח א כל עיר שיש בה ישראל וכו'. כל זה מותר ס"ק דכנא כפרס וכו' ומה שכתב רבינו ידועים ונאמנים שאלה נאמנים יוחא אלו ידועים מהם כדי
 שפסעיים יכרו אותם וגם הכנטי יחייבו מהם ויחטו. וזמן שטופין בני העיר זה את זה לננות להם בית הכנסת ולקנות להם ס"ח ועפר דברים
 קן טופין זה את זה על הגדקה ולהעמיד להם נבאי זדקה :

ג והמנהג הכפוס היום וכו'. כך הוא המנהג בזמננו זה אבל תמחוי מן נהן להם רשות לנצל התמחוי כיון שזכר שני במשנה בסוף פ"ח ונבנייהו ריש כנל כפרס ונכמה
 מקומות כהלמוד מיימי לה. וי"ל כיון דנאן כדך ברייתא ורשאין בני העיר לפשות קופה תמחוי ומהחוי קופה לפיכך נהגו להוכיף בקופה כנגד ההמחוי ויעשו הכל קופה :
 ד בתעניות מחלקין מזונות לעניים וכו'. כ"ל אחר דמי משמע א"ר יתכן כל חשנים שמלינין בו אלו הולקה כאלו שופך דמים שנלמד דק לין בה ובהה מלמחוי וס"ח ברייתא
 וממרי אכל צוי וממי לין כן כה דוקא שחיו רגילין לחלק להם פה ופירות ועמי העניים להם מליוות אבל לא היו רגילין כדך אלו שמהלוקין משעו ומחיי לה
 כו כשופכי דמים ויחטו להם למחר שכרי לא נעשו עליהם העניים וכן נראה פירוש"י ז"ל וסעמח דמכמר ס"ח :

ה הקופה אינה נענית אלא בשנים וכו'. ס"ק דכנא כפרס ברייתא כלפון רבינו וממרינו עליה מה"מ אמר רב נתחן אמר קרול וכו' יקרו חס הזכר וגו' שדכוחה ס"ח דלול
 עבדי ס"ח הימחוי הימחוי שחייב ליה לרבי הימחוי דלמחר ר' הימחוי משנה וימיה רבי שני אחים על כקופה ושני אחין לגבי הימחויא כהן הוו : ואינה מהחלקה אלא
 בשלשה וכו'. וז"ל משה ספמח אלו חסיב ענביה אלו בשלשה. וי"ל לפי שפיה יודע ככוס על כל אחד ואחד כמה כפר"ח : ודברמחוי ענבה בשלשה וכו'. שם בברייתא תמחוי
 עניים כג' ומחלקת בשלשה מהני שגבויס וחלוקה שוין וכו'. ופירש רבינו כמו שחלוקה דיני תמונה קן נבייה דיני תמונה שחרי איוו דבר קצוב. ורש"י ז"ל פי' שגבויס והלוקו
 שוב בכל יום מדי יום ביום לפיכך לין נבוי בשנים שלא ימכרו לנרות לנפק אה השלשה לחלק. ופירוש רבינו עיקר וכן פירש ברה"ס :

ו התמחוי ענבה בכל יום וכו'. שם בברייתא והא דמחוי לעניי עולם כ"ס אף לעניי עולם אלו ימכרו עליהם והיינו דמטיין שלשה לפי שגריבין לנכות כפי מה שיתרבו עליהן
 עניי עולם וכן דקדקה בלפון רבינו שלפס והקופה לעניי אותה העיר בלבד משמע שהתמחוי אינו לעניי אותה העיר בלבד אלא לכל העניים. וא"ח על מה שכתב
 בזכר המקומות שחייבין נבאי אחד. וי"ל כיון דנעמח כחי משום ס"ח שדכוחה פחות משערי ומהרי"ק מלי שירותה לפי שמתמכרין על הגדקה בערב שבת והלויינל לא נהגו לחבין
 על הגדקה וח"כ ליכא שדכוחה וכיון שהוא קצוב כמה יתן כל אחד וכמה יתן כל עני עליה כעמלמ הוא חבנ כלי עניים הדשים וזכרין להלך להם לא יוחי כפחות משלשה :
 ז רשאין בני העיר לעשות קופה תמחוי וכו'. שם בברייתא ויש מי שכתב דוקא לעניי יכוילן לענייה אבל לא לשאר זכרי צבור וכל ההלכות דמי כפרס ז והשכימו
 לדמה רבינו שיטילין לשעיה לכל זכרי צבור וכן נהגו וסעמח משה דלכ כ"ד מהנה ענייה וכי משמע לישלל דברייתא דקדק דשפין לנזוחה לכל מה שירבו וכו'
 דלוי לעניי קאמר כה הנה ליה רישא לעשות קופה תמחוי ומה לי כל ומה לי שער זכרי עניים וכו' א' לזכרי עניים קאמר להם לא יכיוו הכפרק רשאין לעשות קופה
 בני העיר משמע דוקא בני העיר ולא הנבאין : ואם היה במדינה חכם גדול וכו'. שם רב אמי ומר חנא תמחוי נמי לא לזכריה רבא דקא חרי מרעיה דדי קא הני
 ונחין דנעמח ויכוילן ליה. ומספרת דמלי דכחן רבינו חכם גדול להו למימחא שלין בעיר גדול ממנו חלל אע"פ שיש גדול ממנו ומה מרעיה על כל זכרי הצבור שכתב בנפין על
 דמחו הוא יכול לנטקה ואל הכירו הגדול ממנו :

יג כי שם לו מזון שהי כשדוח וכו' עד ומזה ניתן לו . משנה בסוף סלה :
 יד ומ"ש גדל כנולו כפילה ופיה וכו' . כל מילת האשה (דף ס"ח) שם לוקימחל
 דרנא . ומ"ש כד"ל קודם שיגיע לנתיב מן העם וכו' . שם לוקימחל דרב
 פסא שלענין דינא לא פליגי וכן דעה הרי"ף :
 מו בעה"ב שהיה מהלך וכו' . משנה בס"ה
 דלפא וכחמיה :

ח נבאי לזקה אינם רשאיין וכו' . שם נבדויהא נבאי לזקה אינם רשאים לפרוש זה חזק
 כלל פורש זה לשער זה לנתיב וכן לכל מקום שרובה זה את זה :
 ט מצא הנבאי מעות וכו' . שם בלפאה נבדויהא :
 י ולא ימנה מעות הקופה וכו' . גם זה שם :

יא נבאי לזקה שאין להם עניים וכו' . גם
 זה שם ושעמח דכולהו מפני
 החמד :

יב מי שיצב במדינה שלשים יום וכו' . גרסא
 הספרים שלטו ל' יום לתמחוי ו. גרסא
 היר"ף ק"ף נכנסת רבניו ונראה העצם כיון
 שהקופה לעניי העיר עתיד נבגלים יום היו כבני
 העיר לכל תמחוי כיון שהיה לעניי שלום ליון
 הייב צו עד שגבה הדמים שכדי לא יתקן
 אלא כדי שיהיו מועות כרחה לעניים ופזה
 העצם יש המזמח שלא יגנו בתמחוי . והיו
 יודע שלא יזמרו הדברים אלא כמי שכל לזכר
 וליון דעהו להשקיע כעיר אבל אם דעהו
 להשקיע כעיר כיון ששעה דברים המורים כן
 מיד אור כבני העיר . ועיין כמה שכתב מהר"ר
 קולון פורש י"ז ובידו שלמי משמע כגרסא רבינו:
 יג מי שיש לו מזון שהי כשדוח וכו' . פסק
 בהראש דלפא משנה כגון רבניו . והז
 דתקן מי שיש לו מזון י"ד סעודות לא יטול מן
 הקופה והכל לר"ך ס"ו סעודות מפני שסודה
 שלישיית של שבת . וי"ל שהסעודה שאוכל במנהג
 חסדיק למולאי שבת ופ"ג דמלוה לאכול בתולאי
 שבת כמי שחלוה את הת"ך ה"ל למחן דלשאר
 ליה שאין כחן הוכה :

יד עניי ויהי ויש לו חצר . שם במשנה ליון
 מתמינן לזכו למכור ביהו ופח כל
 חשמישו וככה רבניו מותר ליקח ופזוה ליתן
 לו דמ"ל ליון כלן מלוה נתייה כיון שיש לו
 בית וכלי חשמיש כלי כסף וכלי זהב קמ"ל
 דמלוה ליתן לו : ב"ר"א כבלי אפילה וכו' . פ'
 מילתא האשה פריך לתמינ' והא תמיא היה
 משתמש כבלי זהב ישחמש כבלי כסף כבלי כסף
 ישחמש כבלי נאשח"ר זכיר ל"ק הא נמשה ושלחן
 הא נכוחות וקפידות . מ"ש כוסות וקפידות דלא
 דלחר מליסי ל' מסה ושלחן נמי אמר לא פיקבל
 עלווי אמר רבא כריה דרבה נמרהיב דכפשא
 רב שפא אמר לא קשיא כלן קודם שיבא ליד
 גניו כחן לאחר שיבוא לידו גניו . והסכמח
 המעשים דלא פליגי ולפי"ך כתבו שמי
 האוקימחוח . ומה שכתב רבניו או עלי והוא
 שטהשין צו את היריפה לרבותא אפ"ג דעשין
 צו אוכל נפש לא מני למיחר לא מיקבל פלטי
 שכרי וכן מניחין לפניו את העלי ולפידות רבניו
 שכתב אבל אחר שכתב את הדרקה הסכימו רוב
 הפוסקים ורבניו נהן פעם כסירות המסוה
 והכח ליונו מיניב למכרם עד שיקח ממחמח
 העניים ויכתב ככללם או יזמרו לו מכור אותם
 הכלים וקנה חמיהם ואל חמיהם מחמח העניים
 ע"כ . ופעם נכון הוא כיון שכל לדחוק את
 העניים כופין אותו למכור כליו אבל כמות
 שהוא מחמיהם כנצטא ולא מיד הנבאי ליון
 מתמינן אותו למכור :

מז בעל הבית שחזק טובר מעיר לעיר
 וכו' . פ"ה דלפא במשנה ושסק
 כהכמים שחמרו עני היה בלפאה שעה ולמד
 רבינו דין הזדקה משאר מחנות עניים דמאי
 שנה וכתב רבניו כפירוש המשנה ליונו מיניב
 לשלם כשיבא לניחו אלא ממדת הדידות :
 מן מי שהיו לו נתיב שדוח וכרמים וכו' .
 כב"ק ברייתא הרי שהיו לו נתיב

במדינה חכם גדול שהכל גובין על דעתו והוא יחלק
 לעניים כפי מה שיראה . הרי זה רשאי לשנותן לכל מה
 שיראה לו מצרכי צבור : ח נבאי זדקה אין רשאין
 לפרוש זה מזה בשוק . אלא כדי שיהיה זה פורש לשער
 וזה פורש לחנות וגובין : ט מצא הנבאי מעות בשוק
 לא יתנם לתוך כיסו אלא לתוך ארנקי של זדקה וכשיגיע
 לביתו ימלם : י היה הנבאי נושה בחבירו מנה ופרעו
 בשוק לא יתנם לתוך כיסו . אלא לתוך ארנקי של
 זדקה . וכשיגיע לביתו ימלם . ולא ימנה מעות הקופה
 שנים שנים אלא אחד אחד מפני החשד שנאמר והייתם
 נקיים מה' ומישראל : יא נבאי זדקה שאין להם עניים
 לחלק מצרפין המעות דינרין לאחרים אבל לא לעצמן .

נבאי תמחוי שאין להם עניים לחלק מוכרים לאחרים
 ואין מוכרים לעצמם . ואין מחשבים בצדקה עם נבאי
 זדקה . ולא בהקדש עם הגזברין . שנאמר אך לא יחשב
 אתם הכסף הנתן על ידם כי באמונה הם עושים :
 יב מי שישב במדינה שלשים יום כופין אותו ליתן זדקה
 לקופה עם בני המדינה . ישב שם שלשה חדשים כופין
 אותו ליתן התמחוי . ישב שם ששה חדשים כופין אותו
 ליתן זדקה בכסות שמכסים בה עניי העיר . ישב שם
 תשעה חדשים כופין אותו ליתן זדקה לקבורה שקוברין
 בה את העניים ועושין להם כל צרכי קבורה : יג מי
 שיש לו מזון שתי סעודות אסור לו לימול מן התמחוי .
 היו לו מזון ארבע עשרה סעודות לא ימול מן הקופה .
 היו לו מאתים זוז אע"פ שאינו נושא ונותן בהם [או]
 שיש לו חמשים זוז ונושא ונותן בהם] הרי זה לא ימול
 לקט שכחה ופאה ומעשר עני . היו לו מאתים חסר דינר
 אפילו אלף נתנין לו כאחד הרי זה מותר ליקח . היו
 בידו מעות והרי הן עליו חוב או שהיו ממושכנים
 לכתובת אשתו הרי זה מותר ליקח : יד עני שצריך ויש
 לו חצר וכלי בית אפילו היו לו כלי כסף וכלי זהב
 אין מחייבין אותו למכור את ביתו ואת כלי תשמישו אלא
 מותר ליקח . וכצוה ליתן לו . כמה דברים אמורים

בכלי אפילה ושתיה ומלבוש ומציעות וכיוצא בהן . אבל אם היו כלי כסף וכלי זהב כגון
 סגרת או עלי וכיוצא בהן מוכרין וליקח פחות מהן . כמה דברים אמורים קודם שיגיע
 לנתיב מן העם . אבל אחר שנבנה הצדקה מחייבים אותו למכור כליו וליקח אחרים
 פחותין מהם ואחר כך ימול : טז בעל הבית שהיה מהלך לעיר ותמו לו המעות בדרך ואין
 לו עתה מה יאכל הרי זה מותר ליקח שכחה ופאה ומעשר עני וליהנות מן הצדקה .
 ולכשיגיע לביתו אינו חייב לשלם שהרי עני היה באותה שעה . הא למה זה דומה לעני
 שהעשיר שאינו חייב לשלם : טז מי שהיו לו נתיב שדוח וכרמים ואם מוכרין בימי הגשמים
 מוכרין בזול ואם הניחן עד ימות החמה מוכרין בשויהן . אין מחייבין אותו למכור אלא
 מאכילין אותו מעשר עני עד חצי דמיהן ולא ידחוק עצמו וימכור שלא בזמן מכירה :
 יז היו שאר האדם לוקחין ביוקר והוא אינו מוצא שיקח ממנו אלא בזול מפני שהוא

דחוק

[גן הוא כב"א וכן ל"ל כי הוא משנה שנים כפ"ה דלפא משנה ע'] :

מז מי שהיו לו נתיב וכו' עד שאינו דחוק
 למכור . כפ"ה דנ"ב (דף ז') תמיא
 הרי שהיו לו נתיב שדוח וכרמים וליונו מולאי
 למכור מלכילין לחות מעשר עני עד מהלך היו
 בה רבה כיצו דמי ל' דולו לרעמח דכולי
 עלמא ודיליה נמי זלם בהדייהו אפילו סורחא
 נמי גז ליספו ליה וזי דלויקור לרעמח דכולי
 עמחא ודיליה אידי דעילי ונסיק אוזיו זלם
 לרעה אפילו סוכה נמי ליכפו ליה (והדר אמר
 רבה) לא נרעה אלא דביומי ניסן יקרא לרעמ
 וכיומי השרי זלם לרעה דכולי עלמא נערי עד
 ניסן ונמניו והאי הוילי ואלפריכו ליה זוזי
 הסחא עד פלגא אורחיה למיזל ספי לזו אורחיה
 למיזל . זו היא גירסה הרי"ף ופירשו התוספות
 גירסא זו למיזל בשבועים הרבה ועד מהלך
 היינו עד שיתלם מי שיקנה אותם כה"ל דמיהם
 לכל הסרות . והאי פורחא נמי לא ליספו ליה
 כיסוס אפילו הוולו כ"כ שהלוי נמחלה לא
 יהו לו לא ליספו כיון דולו לרעמח דכולי
 עלמא ופזיה מחמיה לפי הא"ל . אפי' סוכה
 נמי ליספו ליה כ"ו אפי' שורחא שקיפו פני
 היריפה מ"ה ליספו ליה עד שיתלם למכור
 במזונין דקין מ"ה למכור לפי שוואים שהיה
 דחוק : וכתב רבנו ירוחם שכן פירש הרי"ר
 וזה וכו"ס בה לא נרעה וכו' . כלומר אם
 ישו מהלך בדמיהם תמידי ולא ישו מעשר
 עני . כפי ל' אורחיה כלומר יש לו להנות
 כשגיל דחוק ליקור ליונו מולאי מני שוויין
 שיסו בניסן ומלכילין לחות מעשר עני עד
 שיתלם מני דמיהם . וכתב כה"ל כל רבנמינו
 הקדמונים נהרסו אחרים שזו הגירסה ופירוש
 זה עיקר . והלויקור מנרעם ש"ו ופירוש .
 ודברי רבנו פשיטא שם כפי רי"ף אלא ש"מ"ס
 שמלכילין לחות מעשר עני עד מני דמיהם הוא
 אלא כמה ספורו גרסא הרי"ף שם פירשהו
 לדעתו דהיינו לומר שמלכילין לחות מעשר עני
 עד שיתלם מני שיקנה אותם כה"ל דמיהם ורבניו
 נראה שכתב מלכילין לחות עד מני דמי
 הקרקעות תמוס דעד פלגא אורחיה למיזל
 ספי לא ולפי"ך שאלה הדיקו ולגרסא ליון
 רבינו

שדוח וכרמים וליונו מולאי למכור מלכילין לחות מעשר עני עד מהלך היו
 בה רבה כיצו דמי ל' דולו לרעמח דכולי עלמא ודיליה נמי זלם בהדייהו אפילו סוכה נמי ליספו ליה דהא יול
 הכ"ע נמי אלא דלויקור לרעמח דכ"ע ודיליה אידי דעילי ונסיק אוזיו זלם לרעה אפילו סוכה נמי ליספו ליה
 יול לרעמח דכ"ע נערי עד ניסן ונמניו והאי הוילי ואלפריכו ליה זוזי הסחא עד פלגא אורחיה למיזל ספי לזו אורחיה
 רבניו כנרעם הרי"ף ז"ל ה"ד י"ז ז"ל לרעמח דכ"ע ודיליה נמי זלם בהדייהו אפי' פורחא נמי לא ליספו ליה וזי דלויקור לרעמח דכולי
 עמחא ודיליה אידי דעילי ונסיק אוזיו זלם לרעה אפי' סוכה נמי ליספו ליה כ"ו אפי' שורחא שקיפו פני היריפה מ"ה ליספו ליה
 עד שיתלם מני דמיהם תמידי ולא ישו מעשר עני . כפי ל' אורחיה כלומר יש לו להנות כשגיל דחוק ליקור ליונו מולאי מני שוויין
 שיסו בניסן ומלכילין לחות מעשר עני עד שיתלם מני דמיהם . וכתב כה"ל כל רבנמינו הקדמונים נהרסו אחרים שזו הגירסה ופירוש
 זה עיקר . והלויקור מנרעם ש"ו ופירוש . ודברי רבנו פשיטא שם כפי רי"ף אלא ש"מ"ס שמלכילין לחות מעשר עני עד מני דמיהם הוא
 אלא כמה ספורו גרסא הרי"ף שם פירשהו לדעתו דהיינו לומר שמלכילין לחות מעשר עני עד שיתלם מני שיקנה אותם כה"ל דמיהם ורבניו
 נראה שכתב מלכילין לחות עד מני דמי הקרקעות תמוס דעד פלגא אורחיה למיזל ספי לא ולפי"ך שאלה הדיקו ולגרסא ליון רבינו

משנה למלך

פ"ט י"ד דיון ל' מהלך וזו ח"ל על פי שאינו טעא ונתיב כס"ט . כלל כ"י חסר לשון וכל"ל לו שהיו לו חמיהם זה וטעא ונתיב כס"ט :

וימכור נשוא ורבינו השמיך ההלוקה בשלישית דולר ארעאה דכ"ע וידידי נמי זל כהדיבוי חל' טורכא נמי לא ליספו ליה דמלחא דפשיטא כו"ז דעשירי הוא ומכא מדינה כיה ודמחי פסיק ליה. וגרסת רבינו ופירושו נראה כן ופ"ג דלא פירשו ק התוספות על גירסת זו:

יח עני שגבו לו וכו' עד לירשיו. משנה פ"ב דשקלים כגשון רבינו: סותר המה לירשיו. שם במשנה ופסק כח"ק ולא כר"ם דאמר יבא מוחה עד שיבא אליהו ולא כר' נחן דאמר בזמן לו נפש על קברו: יט עני שנתן פרוטה לתמחוי וכו'. חוספתא פ"ד דטעא ופ"ג דכחב רבינו פ"ז ופ"ט עני המספרים מן הנדקה חייב ליתן נדקה לאחר ופ"כ טעיה דמקלני ממנו י"ל דכא דאמר לעיל ליתן נדקה לעמי אחר אחר דוקא אבל לא ליתן לתמחוי ולא לקופה ופ"ג שלא יקבל ממנו כיון שהוא מספרים מן התמחוי ומתקופה קפ"ל ובס' לא נתן ליתן מתיבין אוהו והא דאמרין לעיל חייב ליתן נדקה היוכח רמי עליה לקיים מצוה נדקה אבל ליתן מתיבין אוהו: נתנו לו בגדים חדשים וכו'. ג"פ שם בהפוסתא: פ"א א חייבין אלו ליהורב וכו'. זה מובחר בס' העלל גומלי הכדים דנחייב למתן יורה אה בניו ומה בניו אחריו וכו': ואין ישראל גנאלין אלא כנדקה וכו'. הכי חיהא בשבח:

דחוק וטרוד אין מחייבין אותו למכור. אלא אוכל מעשר עני והולך עד שימכור בשוה וידעו הכל שאינו דחוק למכור: יח עני שגבו לו כדי להשלים מחסורו והותירו על מה שהוא צריך הרי המותר שלו. ומותר עניים לעניים. ומותר שבויים לשבויים. מותר שבוי לאותו שבוי. מותר מתים למתים. מותר המת לירשיו: יט עני שנתן פרוטה לתמחוי או פרוטה לקופה מקבלים ממנו. ואם לא נתן אין מחייבין אותו ליתן. נתנו לו בגדים חדשים והחזיר להן את השחקין מקבלין ממנו. ואם לא נתן אין מחייבין אותו ליתן:

פרק עשירי

א חייבין אנו להזרה במצות צדקה יותר מכל מצות עשה. שהצדקה סימן לצדיק זרע אברהם אבינו שנאמר כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו לעשות צדקה. ואין כסא ישראל מתכונן ודת האמת עומדת אלא בצדקה שנאמר בצדקה תכונני. ואין ישראל גנאלין אלא בצדקה שנאמר ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה: ב לעולם אין אדם מעני מן הצדקה ואין דבר רע ולא היוק גנלל בשביל הצדקה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום. כל המרחם מרחמין עליו שנאמר ונתן לך רחמים ורחמך והרבך. וכל מי שהוא אכזרי ואינו מרחם יש לחוש ליחסו. שאין האכזריות מצויה אלא בעכו"ם שנאמר אכזרי המה ולא ירחמו. וכל ישראל והגלוה עליהם כאחים הם שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם ואם לא ירחם האה על האה מי ירחם עליו. ולמי עניי ישראל נושאין עיניהן. הלעכו"ם ששונאין אותן ורודפים אחריהן הא אין עיניהן תלויות אלא לאחיהן: ג כל המעלים עניו מן הצדקה הרי זה נקרא בליעל כמו שנקרא עובד עכו"ם ובעכו"ם הוא אומר יצאו אנשים בני בליעל ובמעלים עניו מן הצדקה הוא אומר השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל. ונקרא רשע שנאמר ורחמי רשעים אכזרי. ונקרא חוטא שנאמר וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא. והקב"ה קרוב לשועת עניים שנאמר *שועת עניים אתה תשמע. לפיכך צריך להזהר בצעקתם שהרי ברית כרותה להם שנאמר והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני: ד כל הנותן צדקה לעני בסבר פנים רעות ופניו כבושות בקרקע אפילו נתן לו אלהי זהובים אבד זכותו והפסידה. אלא נותן לו בסבר פנים יפות ובשמחה ומתאוון עמו על צרתו שנאמר אם לא בכיתי לקשה יום עגמה נפשי לאביון. ומדבר לו דברי תחנונים ונחומים שנאמר ולב אלמנה ארנין: ה שאל העני ממך ואין בידך כלום ליתן לו פייסהו בדברים. ואסור לגעור בעני או להגביה קולו עליו בצעקה. כפני שלבו נשבר ונדכא והרי הוא אומר לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה. ואומר להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים. ואוי למי שהכלים את העני אוי לו. אלא יהיה לו כאב בין ברחמים בין בדברים שנאמר אב אנכי לאביונים: ו הכופה אחרים ליתן צדקה ומעשה אותן שכרו גדול משכר הנותן שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום. ועל גבאי צדקה וכיוצא בהם אומר ומצדיקי הרבים ככוכבים: ז שטנה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו. מעלה גדולה שאין למעלה ממנה זה המחזיק ביד ישראל שמך ונותן לו מתנה או הלואה או עושה עמו שוהפות או ממציא לו מלאכה כדי להזק את ידו עד שלא יצטרך לבריות לשאול. ועל זה נאמר והחזקת בו גר ותושב וחי עמך כלומר החזק בו עד שלא יפול ויצטרך: ח פחות מזה הנותן צדקה לעניים ולא ידע למה נתן ולא ידע העני ממי לקח. שהרי זו מצוה לשמה. כגון לשכת חשאים שהיתה במקדש. שהיו הצדיקים נרתנין בה בחשאי והעניים בני טובים מתפרנסין ממנה בחשאי. וקרוב לזה הנותן לתוך קופה של צדקה. ולא יתן אדם לתוך קופה של צדקה אלא אם כן יודע שהממונה נאמן וחכם ויודע להנהיג כשורה כר' הנגיה בן הרדיון: ט פחות מזה שידע הנותן למי יתן ולא ידע העני ממי לקח. כגון גדולי החכמים שהיו הולכין בסתר ומשליכין המעות בפתחי העניים. וכזה ראוי לעשות ומעלה טובה היא אם אין הממונין בצדקה

יח עני שגבו לו וכו' עד לירשיו. משנה פ"ב דשקלים כגשון רבינו: סותר המה לירשיו. שם במשנה ופסק כח"ק ולא כר"ם דאמר יבא מוחה עד שיבא אליהו ולא כר' נחן דאמר בזמן לו נפש על קברו: יט עני שנתן פרוטה לתמחוי וכו'. חוספתא פ"ד דטעא ופ"ג דכחב רבינו פ"ז ופ"ט עני המספרים מן הנדקה חייב ליתן נדקה לאחר ופ"כ טעיה דמקלני ממנו י"ל דכא דאמר לעיל ליתן נדקה לעמי אחר אחר דוקא אבל לא ליתן לתמחוי ולא לקופה ופ"ג שלא יקבל ממנו כיון שהוא מספרים מן התמחוי ומתקופה קפ"ל ובס' לא נתן ליתן מתיבין אוהו והא דאמרין לעיל חייב ליתן נדקה היוכח רמי עליה לקיים מצוה נדקה אבל ליתן מתיבין אוהו: נתנו לו בגדים חדשים וכו'. ג"פ שם בהפוסתא: פ"א א חייבין אלו ליהורב וכו'. זה מובחר בס' העלל גומלי הכדים דנחייב למתן יורה אה בניו ומה בניו אחריו וכו': ואין ישראל גנאלין אלא כנדקה וכו'. הכי חיהא בשבח:

ב לעולם אין אדם מעני מן הצדקה וכו'. ג"פ שם ברייתא: ד כל הנותן נדקה לעני בסבר פנים רעות וכו'. כל זה למד מפ"ב דכחב כהר"ם פ"ד יתחב כל הנותן פרוטה לעני מתכבד כשם ברטא והמפייסו דנכרים לה מקרהי: ה שאל העני ממך ואין בידך כלום וכו'. ג"פ שם: ו הכופה אחרים וכו'. מומחה דר"ח פ"ק דכהר"ל: ז שמונה מעלות וכו'. מעלה גדולה שאין למעלה ממנה זה המחזיק ביד ישראל שמך וכו': ח ופ"ט פחות מזה הנותן נדקה לעניים ולא ידע למי יתן ולא ידע העני ממי לקח. שהרי זו מצוה לשמה. כגון לשכת חשאים שהיתה במקדש ופ"ט ופ"ז ופ"ט עני המספרים מן הנדקה חייב ליתן נדקה לאחר ופ"כ טעיה דמקלני ממנו י"ל דכא דאמר לעיל ליתן נדקה לעמי אחר אחר דוקא אבל לא ליתן לתמחוי ולא לקופה ופ"ג שלא יקבל ממנו כיון שהוא מספרים מן התמחוי ומתקופה קפ"ל ובס' לא נתן ליתן מתיבין אוהו והא דאמרין לעיל חייב ליתן נדקה היוכח רמי עליה לקיים מצוה נדקה אבל ליתן מתיבין אוהו: נתנו לו בגדים חדשים וכו'. ג"פ שם בהפוסתא: פ"א א חייבין אלו ליהורב וכו'. זה מובחר בס' העלל גומלי הכדים דנחייב למתן יורה אה בניו ומה בניו אחריו וכו': ואין ישראל גנאלין אלא כנדקה וכו'. הכי חיהא בשבח:

יח עני שגבו לו וכו' עד לירשיו. משנה פ"ב דשקלים כגשון רבינו: סותר המה לירשיו. שם במשנה ופסק כח"ק ולא כר"ם דאמר יבא מוחה עד שיבא אליהו ולא כר' נחן דאמר בזמן לו נפש על קברו: יט עני שנתן פרוטה לתמחוי וכו'. חוספתא פ"ד דטעא ופ"ג דכחב רבינו פ"ז ופ"ט עני המספרים מן הנדקה חייב ליתן נדקה לאחר ופ"כ טעיה דמקלני ממנו י"ל דכא דאמר לעיל ליתן נדקה לעמי אחר אחר דוקא אבל לא ליתן לתמחוי ולא לקופה ופ"ג שלא יקבל ממנו כיון שהוא מספרים מן התמחוי ומתקופה קפ"ל ובס' לא נתן ליתן מתיבין אוהו והא דאמרין לעיל חייב ליתן נדקה היוכח רמי עליה לקיים מצוה נדקה אבל ליתן מתיבין אוהו: נתנו לו בגדים חדשים וכו'. ג"פ שם בהפוסתא: פ"א א חייבין אלו ליהורב וכו'. זה מובחר בס' העלל גומלי הכדים דנחייב למתן יורה אה בניו ומה בניו אחריו וכו': ואין ישראל גנאלין אלא כנדקה וכו'. הכי חיהא בשבח:

י[א] נאמא בחקרא דר' באבוי (ל"ט) כחבו וצעתק עניים ישמע, וכו' ונוסח ברכת הכיר (בשמה) על הסדרים:]

designed to ensure freedom of decision for later scholars – albeit with due reference to and regard for the decisions of earlier scholars. The basic rule applicable is that the judgment of a person who has erred because he was unaware of the decisions of earlier scholars shall be of no force as soon as that person gains such knowledge and realises his error; however, “if he does not find their statements correct and sustains his own view with evidence that is acceptable to his contemporaries – the authority of Jephthah in his generation was as that of Samuel in his, and there is only the judge that ‘shall be in those days’ – he may contradict their statements, since all matters which are not clarified in the Talmud of R. Ashi and Ravina may be questioned and restated by any person, and even the statements of the *geonim* may be differed from . . . just as the later *amoraim* differed from the earlier ones; on the contrary, we regard the statements of the later scholars to be more authoritative since the latter knew not only the legal thinking of their contemporaries but also that of the earlier scholars, and in deciding between the different views they reached the heart of a matter” (*Piskei ha-Rosh*, loc. cit.).

This conception of a flexible and dynamic legal order naturally left no room for the doctrine that especially a conclusion springing from a practical decision should impose itself on the judicial process. The court which is apprised of a matter has the task of referring to, and taking into proper consideration, all the available relevant laws and certainly the rules emerging from earlier practical decisions, particularly when the halakhic principle emerging from the practical decision has been accepted without exception in a series of legal decisions (“daily practical acts of decision,” Ket. 68b; BB 173b; etc). However, if after such study the judge should, in reasonable manner and in reliance on the halakhic system itself, come to a different legal conclusion from that reached by earlier scholars, he will have not only the right but also the duty to decide as he sees fit; such decision will take precedence over an earlier decision in a like matter, since the judge will also have known the legal thinking of earlier scholars and have decided as he did by going to the root of the matter.

Thus *ma’aseh* constitutes one of the significant lawmaking sources of the Jewish legal system, and every principle emerging from it becomes part of the accumulated body of laws comprising this system, in accordance with which the judge must decide. In standing and validity such principles are like any others deriving from the statements of *posekim* and halakhic scholars, and embraced by the common rule that the judge must consider every law on its substantive merits and decide, in the concrete case before him, according to his own knowledge and understanding deriving from due examination of all the relevant rules of Jewish law.

Bibliography: Epstein, *Mishnah*, 598–608; J. M. Guttmann, in: *Devir*, 1 (1922/23), 40–44; Ch. Tchernowitz, *Toledot ha-Halakhah*, 1 pt. 1 (1934), 189–96; A. Kaminka, *Mehkarim ba Mikra u-va-Talmud* . . . (1951), 1–41; A. Weiss, *Le-Heker ha-Talmud* (1954), 111–67; H. Cohn, in: *Mishpat Ve-Khalkalah*, 3 (1956/57), 129–41; H. Albeck, *Mavo la-Mishnah* (1959), 92f.; E.Z. Melamed, in: *Sinai*, 46 (1959/60), 152–65; B. de Vries, *Toledot ha-Halakhah ha-Talmudit* (1962), 169–78; M. Elon, in: *ILR*, 2 (1967), 548–50; idem, *Ha-Mishpat Ha-Ivri*, II, (1973), 768–804.

Menachem Elon

SEVARAH (Legal Logic), the legal logic employed by halakhic scholars in their reasoning. This logic is founded on observation of the characteristics of human beings as they are disclosed in their social relations with one another and on a

study of the practical realities of daily life. *Sevarah* may serve both as a historical source of law – a source which factually and indirectly leads to the creation of a particular legal rule – and as legal source of law – a source recognized by the particular legal system as a direct means for the acceptance of a legal rule into that system. (On the different sources of law, see Introduction.¹) Logic may also serve as a historical source in the functioning of the other legal sources of Jewish law. Thus, for instance, when a particular legal rule is created by means of the legal source of Midrash (see Interpretation), the interpretative activity constitutes the direct creative source of that rule; however, the interpreter is guided along his interpretative path by logic and reasoning, which therefore form the historical-factual source of the rule. The same is true of rules created by means of legal sources of legislature, that is *takkanah*, *ma’aseh*, and *minhag*, where the rules are naturally created and fashioned in outcome of certain needs as dictated by logic and practical exigencies. It is as a historical source in the aforementioned sense that *sevarah* is quoted as a basis for the study and understanding of the *halakhah* (see, e.g., Git. 6b; Shab. 63a; Suk. 29a, et al.). On the other hand, *sevarah* functions as a legal source whenever it serves as the direct source of a particular rule, that is whenever such rule is created by virtue of logic and reasoning alone, outside the framework of and without assistance from any other legal source such as *Midrash*, *minhag*, or *ma’aseh*.

An important place is assigned to *sevarah* as the creative source of halakhic norms in all fields of the *halakhah* – whether in relation to the precepts between man and his Maker or the laws pertaining to relations between man and his fellow men either in matters of ritual law or civil law. The high regard in which *sevarah* was held also finds expression in the manner of classification of the laws originating from this legal source. Thus a law having its creative source in *takkanah* or *minhag* is numbered among the category of laws known as *de-rabbanan* (see Introduction²), whereas a law having its direct source in *sevarah* is generally numbered among the category known as *de-oraita* (Chajes, in bibl., and see below). The honorable status thus lent a rule originating from *sevarah* is attributable to the fundamental principle which underlies the whole of the halakhic system, namely, that the Torah was given on the authority (*al da’at*) of the halakhic scholars (see Authority, Rabbinical); hence every rule founded on the logical reasoning of the halakhic scholars originates, as it were, from the Torah itself, because the logic of the halakhic scholars corresponds with the logic embodied in the Torah.

Sevarah as the Creative Source of General Legal Principles. It is an important principle of Judaism that a person who is told to transgress or else suffer death should transgress rather than be killed (Sanh. 74a), since the laws of the Torah were given so that man could live by them and not die because of them (Yoma 85b; Yad, Yesodei ha-Torah 5:1). However, in three cases a person given the choice between transgression or death should choose the latter; idolatry, incest (including adultery), or murder (Sanh. 74a; Pes. 25a–b; et al.). As regards idolatry and incest the rule was established by way of biblical exegesis (Sanh. 74a), but with regard to murder the rule was derived logically, and not by way of exegesis, as follows: “The *sevarah* is . . . who shall say that your blood is redder? Perhaps the blood of the other is redder!” (Sanh. 74a); for “as far as the murderer is concerned, since in the end man is anyhow destined to die, why should it be permissible for him to transgress? Who knows that the Creator holds his life to be of greater worth than that of his fellow?” (Rashi, ad loc.). Thus the rule that as regards the shedding of blood a person shall choose death rather than transgression has its legal source in *sevarah*.

1. page 10; 2. page 9.

There is a long series of general legal principles operating in the field of both ritual and civil law which similarly originate from the legal source of *sevarah*. The rule that the burden of proof is on the claimant is derived from logic on the reasoning that just as the person who has a pain seeks out a doctor and recites his symptoms (and it is not the doctor who runs around to find out who is ill), so too the person who has a claim against another must first bring proof to substantiate his claim and the defendant need not first prove that he is not liable on such claim (BK 46b). So too a woman's statement that she was married and became divorced – there being no witnesses to the fact that she was married – is believed as regards her becoming divorced, in terms of the rule pertaining to the laws of evidence that “the mouth which has rendered prohibited is the mouth which has rendered permissible”; this rule is derived from the logical reasoning that since she prohibited her own self (to others) she may also permit her own self (Ket. 2:5; Ket. 22a; from this rule there was derived in amoraic times the rule of *miggo*; see Pleas; Evidence).

The two aforementioned rules are expressly stated as having their legal source in *sevarah* and this also appears to be the case with reference to a number of further rules and principles, for instance as regards the principle of *hazakah* as a legal presumption – such as the presumption that a person is alive (Git. 3:3), the presumption of legal competence (*hezkat kashrut*; BB 31b), the presumption of bodily fitness (Ket. 7:8), and numerous other kinds of presumptions. Logic is also the source of the rule regarding reliance on the majority, even when the majority is not a factual one (such as a majority of the judges hearing a particular case), but is based on surmise alone [Hul. 11a; the biblical passages cited there with regard to several kinds of majority and *hazakah* are in the nature of *asmakhta* (“mere allusion”) alone; see also Interpretation¹]. These presumptions have validity in all fields of the *halakhah*, in matters of the civil law as well as matters of ritual prohibitions and permissions, and even in matters which are *de-oraita*: “For matters learned by way of *sevarah* are of the same value as the actual statements of the Torah itself . . . since the power of observation deriving from experience is of precisely the same value to them [the halakhic scholars] as a matter learned through application of the exegetical *middot*” (see Interpretation; Chajes, in bibl., 118–30).

Sevarah in the Amoraic Period. A substantial proportion of the laws and principles deriving from *sevarah* are attributable to an early period of the *halakhah*. From talmudic sources it is also possible to conclude that the use of *sevarah* as a legal source of the *halakhah* was particularly resorted to during amoraic times – just as the *amoraim* laid down rational rules with regard to the use of other legal sources and the modes of studying the *halakhah* (see *Takkanot*,² *Asmakhta*). Thus in regard to forbidden food and drink R. Johanan laid down that the taking of even half of the determined measure was also forbidden by the pentateuchal law – since one half-measure may combine with another half-measure to constitute a full measure, it follows that he will be eating that which is forbidden (Yoma 74a). The *amoraim* stated that in respect of various laws it may be said that they have their source either in a biblical passage or in *sevarah*, for instance as regards certain matters relating to the laws of evidence (Sanh. 30a), the laws of *halizah* (Yev. 35b) and in other fields (see, e.g., Shevu. 22b and Tos. loc. cit.).

In other cases the *amoraim* searched for the legal source of a particular rule and came to the conclusion that such a rule had its origin in the legal source of *sevarah*. An interesting illustration of this is to be found in the discussions of the *amoraim* concerning the legal source of the rule that three years' possession of real

property confers presumptive rights of ownership (i.e., upon a claim of lawful acquisition with subsequent loss of the title deed, but with possession for the said period without protest from the former owner; see *Hazakah*). The *amoraim* confronted difficulties in attributing the source of the rule to Midrash (see Interpretation) and to Kabbalah (see Introduction³) in turn, and then Rabba determined the legal source of the rule thus: “The first year a person guards his title deed and so he does the second and third years; thereafter he guards it no longer” (BB 28a–29a). That is to say, logic – which is founded on the observation of daily practical life – teaches that a person who purchases property takes care to guard his title deed for a period of three years as proof against any challenge to his right in such property; however, after three years have elapsed without any such challenge, he no longer sees need to guard the material evidence of his ownership since he is already sure that he is fully in possession of the property and does not contemplate the possibility that his right to it will any more be challenged. This *sevarah* was accepted as the legal source of the rule that three years' possession of property suffices to prove the possessor's acquisition thereof according to law, even when the latter cannot produce his title deed or any other proof (for additional substantiation of the rule, see *Hazakah*).

Sevarah continued to be a creative legal source in the post-talmudic period. For examples, see Elon, *Ha-Mishpat Ha-Ivri*, II (1973), 820f. However, the halakhic literary sources of this period, unlike those of the talmudic period, do not generally specially emphasize the fact that certain rules have their source in *sevarah*, as is generally done in the case of *minhag*, *takkanah*, and other legal sources. Hence painstaking research is required in order to distinguish the post-talmudic halakhic literary principles which originate from *sevarah*.

Bibliography: Weiss, Dor, 2 (1904⁴), 48f.; J. M. Guttmann, in: *Devir*, 2 (1924), 128–30; Ch. Tchernowitz, *Toledot ha-Halakhah*, 1 (1934), 151–63; Z. H. Chajes, *The Student's Guide Through the Talmud* (1960²), 29–31, 118–30; M. Elon, in: *ILR*, 2 (1967), 550; idem, *Ha-Mishpat Ha-Ivri*, II (1973), 805–828.

Menachem Elon

CODIFICATION OF LAW. This article is arranged according to the following outline:

The Concept and Its Prevalence in Other Legal Systems
In Jewish Law

In the Mishnah

Format and Style of the Mishnah

The Talmud and Post-Talmudic Halakhic Literary Forms

Variety of Literary Forms in the Codes

In the Geonic Period

The Rif (Alfasi)

Maimonides' Method

Reactions to Maimonides' Approach

“Arms-Bearers”

Codification until the Compilation of the Arba'ah Turim

The System of the “Ba'al ha-Turim”

Structure of the Turim

“Arms-Bearers” to the Turim

the Method of Joseph Caro

Structure and Arrangement of the Shulhan Arukh

The Rule of Moses Isserles (Rema) in Halakhic Codification

Reactions to the Shulhan Arukh

Acceptance of the Shulhan Arukh as the Authoritative Halakhic Code

After the Shulhan Arukh

1. page 59; 2. page 76; 3. page 14.